

Az ifjúsági klubmozgalom az intézményesülés útján

Magyarországon jelenleg kb. 3 ezer ifjúsági klubról tudunk a tanácsi statisztikák alapján. Valós működésüket illetően azonban teljesen tájékozatlanok vagyunk. A helyzetet mutatja, hogy a Csongrád megyei nyilvántartás szerinti 120 ifjúsági klubból kb. 60-70 jelzi létezését, a többi csak falon lógó működési engedély... azaz már az sem, hiszen 1986 januárjában az Állami Ifjúsági Bizottság hatályon kívül helyezte 1977-es rendeletét, mely az előbbi engedélyt és a dolgozatban a későbbiekben felsorolt normatívákat is tartalmazta. A két szám talán soha nem fedte egymást, s ez önmagában még nem lenne baj. A változó emberi kapcsolatok – amelyek minden ifjúsági klub életének meghatározói –, klubokat hozhatnak létre és szüntethetnek meg. Ez a változás minden mozgalom velejárója.

A probléma

Az utóbbi évek tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy csökkent a klubba járás, a klubélet és a klubvezetés presztízse, válságban a mozgalom. Sok mindennel lehet ezt magyarázni, s olykor meg is tesszük. A hivatalos álláspont legtöbbször az egyéni érdektelenséggel érvel, megfélemlítve arról, hogy ez már okozat.

A válság alapvető oka – állításom szerint – az, hogy az ifjúsági klubok már régen elvesztették mozgalmi jellegüket, ehelyett egy központilag kiépített, szabályozott és ellenőrzött intézményrendszerre váltak, amely épp a mozgalmi lendületet és önállóságot építette le fokozatosan. Ennek eddig számos jelét láthattuk.

Mielőtt tovább mennénk, tisztázni kell az intézmény fogalom használatát, értelmezését. Vitányi Iván – Z. Baumann meghatározásából kiindulva¹ – a közösség objektiválódott formáját nevezi intézménynek. Ez az értelmezés szociológiai vonatkozásban helytálló ugyan, de dolgozatom céljához nem használható, hiszen e tág értelmezésben egyértelműen minősül intézménynek a klubközösség. Ehelyett – szintén Vitányi értelmezése alapján – "a kultúra szorosabban vett intézményrendszere" – köztük pl. a művelődési ház – lehet összehasonlításunk alapja.²

Eddig egy ifjúsági klub kizárólag működési engedéllyel legalizálhatta magát, készíteniük kellett működési szabályzatot, munkatervet, házirendet stb. Ezek miatt jogos volt a KISZ KB titkárának megállapítása: "Kialakult az az intézményes keret, mely e klubokat a közművelődési intézményrendszer részévé tette. A szabályozók sok vonatkozásban tisztázott irányítási, jogi, gazdálkodási feltételeket teremtettek, ugyanakkor hozzájárultak a bürokratikus eljárások elterjedéséhez, a mozgalom megmerevedéséhez is."³ Egy továbbképzési jegyzet pedig már magától értetődően sorolja a klubokat a művelődés intézményei közé.⁴ Az sem véletlen, hogy az 1984 áprilisában Szolnokon, júniusban Nyíregyházán megrendezett országos klubos vitatáborok résztvevői alapproblémaként sorolták a fenti bürokratikus elemeket.

Dolgozatomnak nem célja az ifjúsági klubmozgalom jelenlegi helyzetének elemzése. Szándékom csupán annyi, hogy megmutassam, melyek voltak azok a "pillanatok", amikor a mozgalom rátért az intézményesülés útjára. "Az ifjúsági klubok intézményesülése több szakaszban ment végbe, és mindegyikükről elmondhatjuk, hogy hangsúlyos elemeik korántsem voltak azonosak... Mindegyikre jellemzőnek tarthatjuk azonban azt, hogy a klubba szerveződő ifjúsági csoportokat döntően intézményi szempontok szerint kezelték az egymástól eltérő tevékenységek során. A csoportszemléletű közelítésmód alig jelent meg a klubok sorsával foglalkozók gondolkodásmódjában, még kevésbé a klubok sorsát befolyásolni hivatott döntésekben."⁵

Hogy az említett pillanatokat megkeressük, végig kell járnunk a mozgalom fejlődési útját.

Az indulás

Szász János írja: "Az ezerkilencszázötvenhatot követő stabilizáció után a hatvanas évek elejétől az ifjúság különböző közösségi-művelődési mozgalmi erőteljes kibontakozásának lehettünk tanúi. Közöttük is elsőként tömeges méreteket öltve az ifjúsági klubmozgalom. Ezzel együtt fut fel a beat mozgalom."⁶ Milyen okok tették lehetővé e mozgalmak kialakulását? Szász János szerint – előbbi idézetét folytatva – a szocialista demokrácia fejlődése volt a mozgalmak megszületésének alapfeltétele, amely lehetővé tette "a személyiségnek kedves szocializációs formák (szabadon választott és személyes kapcsolatokat lehetővé tévő kiscsoportok és mozgalmak) – mint társadalmi szükséglet – kialakítását".

Az általános társadalmi folyamaton belül azonban ösztönző erő volt az ifjúság generációs törekvése, amely – a korábbi évektől eltérően – a felnőtt-világtól való különbözőséget jelentette. "...a hatvanas évek fiataljai olyan ruhát vesznek fel, amilyenben szüleik nem mutatkoznának, olyan zenét teremtenek maguknak, amit az idősebbek nemigen tudnak elviselni, olyan frizurát viselnek, ami szintén zavarja a felnőtteket. ...A külsődleges tényezőkkel párhuzamosan a fiatalok egymáshoz való viszonya, felfogása is módosul. Legjellemzőbb talán a teljes őszinteségre törekvés, a formális, patetikus, demagóg elemek határozott elvetése, az emberek között húzódó mindenféle merev válaszfal ledöntése, és egy általános, valamennyi fiatalra kiterjedő haveri – nem bizalmas baráti – viszony kialakítása. Új közösségi és szórakozási forma jön létre: a buli, ez az elsősorban a beat-zene hallgatására szolgáló, felnőttektől lehetőleg elzárt ünnepi alkalom... A közösségi igény, az önálló, saját helyiség vágya, a felnőttektől független, autonóm klubéletre való törekvés, a közéleti, politizáló szándék, a közvetlen, szintén leginkább haverinak nevezhető őszinte, sallang nélküli klublétkör, a terem egyszerű, puritán, de egyúttal harsány, eleven eszközökkel való berendezése, díszítése ezek mind olyan elemek, melyek elsődlegesen a korszak ifjúsági jellemzői voltak."⁷

A KISZ hamar fölismerte a klubok jelentőségét, s "a KISZ-nek meg kellett találnia – többek között – azokat a formákat, lehetőségeket, módszereket, amelyek az ifjúság szabad ideje eltöltésének kultúrált, hasznos formái. Önként adódott tehát a kisközösségekkel való intenzív foglalkozás feladata."⁸ A mozgalom fejlődését jelzi, hogy 1962-ben már közös irányelveket ad ki a klubmozgalom tisztázására az MM, a SZOT, a KISZ KB és a Népművelési Intézet. Eszerint a klubélet a művelődési otthon működésének szerves része. Ettől kezdve a KISZ befolyása folyamatossá és erőteljessé vált, vagy ahogy a KISZ KB titkára mondta: a KISZ egyeduralomra tört.⁹ Ennek jegyében születtek elhatározásai is. 1964-es szabadidős határozatában fölhívta a KISZ-alapszervezetek figyelmét arra, hogy a tartalmas KISZ-élet elválaszthatatlan az ifjúsági kluboktól. Az "500 ifjúsági klubot" felhívás, melyet VI. kongresszusukon hirdettek meg, széleskörű visszhangra talált. 1966-ban már 1500 klubról szól a statisztika

Az első pillanat

Ez az év fontos dátum. Ekkor születik meg ugyanis az országos irányító szervek bölcsőjében a Kiváló Ifjúsági Klub pályázat, amely egy évtizeden át meghatározta a klubok tartalmi tevékenységét. Miért jelentős pillanat ez?

A válaszhoz körül kell járni a klub lényegét, funkcióját, a klubba járás motívumait.

A fiatalok klubba járását egy 1976-os Veszprém megyei felmérés¹⁰ szerint elsősorban a társas, közös együttlét igénye motiválja. (Kiegészül ez még a művelődési és szórakozási igényekkel.) Ezt erősíti meg *Diósi Pál* tanulmánya¹¹ is, ahol arra a kérdésre, kinek érdemes klubba járni, a megkérdezettek 71%-a válaszolta: akik barátokat akarnak találni. Erre alapozhatta *Hidy Péter*, hogy "a klub célja maga az ember"¹²

Az említett két felmérés szerint a klubba járók életkora elsősorban 14-től 24-ig terjed. (Az utóbbi évek azt mutatják, hogy erősödik a tizenévesek túlsúlya.) Ezek az évek pedig

rendkívül fontosak a fiatalok életében, mert társadalmi szocializációjukat határozza meg. A klub is – mint minden csoport – igen fontos mechanizmus abban a folyamatban, amelyben az egyén személyisége kialakul. "A kortárs csoport... nemcsak a személyközi kapcsolatok bonyolításának terepe, hanem egyben a közösségi szocializáció első állomása is... A lényeg maga a *folyamat*, melynek során önkéntes alapon, de messzemenően közösségileg kell cselekedni, viselkedni, vagyis olyan célokat szolgálni, melyek nem az egyéni érdekek szűk körén belül helyezkednek el. Nagy pedagógiai lehetőségek szunnyadnak ebben a jelenségben, melyeket azonban csak akkor lehet kiaknázni, ha óvakodunk a csoport számára külsőnek tűnő célok és értékek erőltetésétől..."¹³

A klub tehát olyan *szocializációs terep*, ahol kölcsönös egymásra hatással normákat, magatartásmintákat sajátítanak el, társadalmi jártasságot, közösségi létet tanulnak. E folyamatban *csak eszközök* a klub programjai, műsorai.

A klub lényegéből fakadt a pályázat alapvető elvi tévedése, miszerint: lehetetlen mértékegységet találni egy ilyen funkciójú klubélet megméréseire, s éppen ezért értelmetlen és fölösleges. Ám a pályázat kiírói mégis meg próbálták mérni a mérhetetlent, és való igaz, hogy kezdetben anyagi-erkölcsi érdekelttségével ösztönző volt a klubok munkájára. Az egységes követelményrendszer azonban mindig veszéllyel járt, így most is. "Az 1966-ban meghirdetett Kiváló Ifjúsági Klub pályázat kezdetben ösztönözte, szervezte a klubok munkáját és módszertani iránymutatást is adott. Szerepét azonban az idők folyamán egyre kevésbé töltötte be, mert a felülről meghatározott feladatok nem vették kellőképpen figyelembe a fiatalok igényeit, a klubmozgalomban jelentkező spontán tendenciákat. A pályázat egy idő után már nem segítette az öntevékenység kibontakozását, egyre kevésbé ösztönözte a valóban klubszerű formák fejlődését. Ezzel szemben a csak címért való versengést, a klubélet üres, de mutatós adminisztrációját, rendezvényközpontúságát erősítette, s egyre kevésbé volt képes új klubokat hatása alá vonni..."¹⁴

Érdekes, hogy a KISZ KB Intéző Bizottság 1977-ben hasonlóképpen értékelte a pályázat hatását, ám megoldottnak vélték a problémát azzal, hogy „a klubmozgalom irányításában érdekelt szervek 1976 márciusában kísérletképpen olyan közös felhívást jelentettek meg, amely csak a klubmozgalom legfontosabb célkitűzéseit és a címek odaítélésének módját rögzíti..."¹⁵

A pályázat szelleme tehát hamar „ráült” a mozgalom életére, a működtető–irányító szervezetek viszont megfelelt, mert számonkérhetővé vált a klubok munkája.

Ez volt hát az a pillanat, mikor a klubmozgalom befordult az intézményesülés zsákutcájába. Sajnálattal bár, de el kell ismerni, hogy a klubok szinte örömmel tették meg ezt a lépést. A mozgalom extenzív fejlődését járja, mikor még a születő és működő klubok komoly vonzerőt jelentenek a fiatalok számára, s maguk is könnyen becsapják magukat az azonnali és látványos eredmény látszat-sikerével. Éveken át hullanak a Kiváló és az Aranykoszorús címek, amelyek gyakran egy jól sikerült klubnapló eredményei. Ezzel együtt meg kell állapítani, hogy a klubmozgalom szinte virágkorát élte, s egyre inkább a társadalmi figyelem középpontjába került. Segítette ezt, hogy új ifjúságpolitika körvonalazódott a hatvanas évek végén. A párt 1970-es ifjúságpolitikai határozata nyomán 1971-ben megszületett az ifjúsági törvény, amely kimondja: "Az állami szervek és a társadalmi szervezetek a fiatalok szabadidejének hasznos felhasználását ifjúsági körök, *klubok* és csoportok létrehozásával, valamint ifjúsági egyesületek megalakításának kezdeményezésével is segítsék elő."

A második pillanat

A klubmozgalom sorsára az 1972. év volt döntő hatással. A Minisztertanács határozata nyomán a többi irányító szerv egyetértésével az Országos Ifjúságpolitikai és Oktatási Tanács (OIOT) kiadta "Az ifjúsági klubok működési irányelvei"-t. Ennek alapján megkezdődött a klubok egységes nyilvántartásba vétele, létrejöttek a "megyei klubtanácsok, kidolgozták a

klubvezetőképzés tematikáját és megkezdődött a vezetőképzés. Hogyan értelmezte az "Írányelvek..." az ifjúsági klubok működését? Íme, klubfogalma: "Az ifjúsági klub a hasonló, vagy azonos érdeklődésű fiatalok társas együttlétét, szocialista nevelését, művelődését, kulturált szórakozását segítő olyan tevékenységi forma, amely programjainak kialakítását és azok végrehajtását a klubtagság öntevékenységgel és aktív közreműködésével valósítja meg."¹⁶ Ezt vizsgálva jogosan állapítja meg Hidy Péter, hogy egyrészt ez a meghatározás a klub leglényegesebb mozzanatáról, nevezetesen közösségi voltáról semmit nem mond, másrészt a fogalomba más, iskolán kívüli kiscsoportos művelődési forma is belefér. Pedig a klubot az különbözeti meg legtapinthatóbban a művelődés más csoportjaitól, hogy *nem célcsoport*, azaz nem egy bizonyos tevékenység lebonyolítására (szinjátszás, modellezés, fotózás stb.) jött létre, hanem magáért a klubbeli együttlétért.¹⁷ Milyen feltételeket szab az "Írányelvek . . ." és végrehajtási utasítása egy ifjúsági klub működésének?

1. "Ifjúsági klub létesítéséhez működtető szerv szükséges" – olvashatjuk a legfőbb kritériumot, vagyis egy spontán alakuló baráti kör nem lehet klub – annak esetleges előnyeit élvezni – jogi képviselő nélkül.
2. „1973. május 1-től csak működési engedéllyel rendelkező ifjúsági klub működhet!”, s ezzel *engedélyezik* (!?) a klub létét.
3. Működési szabályzatot kell készíteni, mely "tartalmazza a klub működési rendjét, klubtagság jogait és kötelességeit, a klub vezetőségének megválasztására, működésére, valamint a klubtagsági díjakra vonatkozó előírásokat stb." Nem szabad elfeledni: a működési szabályzatot a működtető szerv hagyja jóvá!!!
4. A klubot *kinevezett* személy irányítja (az erkölcsi bizonyítvány megszerzése után).
5. A klub programját, munkatervét is a működtető szerv fogadja el!
6. Az a megfogalmazás, hogy "az ifjúsági klub legalább hetenként két alkalommal álljon a fiatalok rendelkezésére", valamint az Írányelvek egész szelleme bizonyítja, hogy a klubot *helyiségként* fogják fel.

A felsorolt feltételeket összehasonlítva a művelődési otthon működési feltételeivel, lényeges eltérés nem tapasztalható. A művelődési otthonok klubra való átültetésévei létrejött az a művelődéspolitikai abszurdum, hogy a hazánkban létező kiscsoportos művelődési formák (szakkörök, klubok, művészeti kiscsoportok stb.) közül *kizárólag* az ifjúsági klub létét kötik adminisztratív feltételekhez. Ez a helyzet már önmagában – nem szólva arról, hogy az Írányelvek kizárólag a működtető jogait hangsúlyozza – megkérdőjelezi a mozgalom demokratikus életének lehetőségét

A krónikás így látta e kort: "A 70-es évek elején mind gyakrabban tapasztalhattam az intézményesülési folyamat egyoldalúságából fakadó feszültségeket. Az intézményi keretek által meghatározott formális klubszervezet működtetési feltételeit mindinkább segítették az intézményesülést szolgáló döntések és gyakorlatias lépések. Ugyanakkor a klubtagok közötti érintkezés sajátosságainak eredményeképp kibontakozó informális szervezet működésére alig voltak tekintettel, és egyáltalán nem ösztönözték a gyakorlat embereit a klubbeli csoportállapotok megértésére, a csoportlét tiszteletben tartására. E csoportlét segítéséről már nem is beszélek, mert ez legtöbbször kiesett a döntéshozók és a végrehajtók látóteréből. Mintha az intézményi keretek megteremtése automatikusan a csoportműködés mind jobb feltételeit is jelentette volna."¹⁸

Az eredmény... és még egy pillanat

Az ifjúsági törvény hatására tömegével jöttek létre – főleg üzemekben – kisebb-nagyobb klubhelyiségek, néhol szinte művelődési ház méretűek, ahol az irányelvek szellemében dolgozva pont a mozgalom lényege: az öntevékeny és autonóm közösségi lét felejtődött el. Nem véletlen Diósi Pálnak az 1972–73-as közművelődési évadban végzett ifjúságszociológiai vizsgálata alapján írott tanulmányának záró gondolata: "Ifjúsági klubjaink tekintélyes

részében a hivatásos kultúraterjesztők közreműködésével megvalósítható tevékenységet preferálják. Akkor tartják a klubmunkát jónak, ha minél több hangzatos című programot szerveznek, minél ismertebb szereplőkkel. Ez, a ma már joggal korszerűtlennek nevezhető, extenzív közművelődési gyakorlatból fennmaradt gyakorlat azt eredményezi, hogy lényegében megkérdőjelezi a klubtagok aktivitásra, önművelődésre való alkalmasságát. Passzív, befogadó klubtagokat szívesebben látnak, mint kezdeményező, esetleg szokatlan tevékenységet kívánó fiatalokat... Az ifjúsági klubokban fennáll annak a lehetősége, hogy tagjaik fogyasztóként kerülnek kapcsolatba a klubokat működtető intézményekkel..., arra kevés a lehetőségük hogy saját elképzelésük szerinti klubokat hozzanak létre. Mindez a klubmozgalom igazi mozgalommá válását akadályozza, ha ugyan nem teszi lehetetlenné."¹⁹

Mindezek ellenére 1973 májusában a KISZ KB még elégedett volt: "A KISZ és a népművelést irányító állami és társadalmi szervek több éves tevékenységének eredményeként az ifjúsági klubok fő törekvésévé a szocialista szellemű közösségek megteremtése vált, amelyek feladatuknak tekintik a fiatalok művelődését, felkészítését és mozgósítását a közéletben való részvételre és hozzájárulnak a kulturált szórakozás feltételeinek biztosításához."²⁰

Egy évtized elteltével már a KISZ KB titkára is másképp értékeli az akkori éveket: "Az erősen központosított, paternalista ifjúságpolitikai szemléletet tükröző ösztönzési és értékelési szisztémák - eleinte pozitív szervező, mozgósító, programadó szerepük mellett - fokozatosan háttérbe szorították az igazán klubszerű, tehát önszervező formákat és tartalmakat, növelték az adminisztrációt, a rendezvényközpontúságot. Ezek az ösztönzési formák óhatatlanul külső követelményként jelentkeztek a klubokban, és ezért itt inkább a jobb anyagi-tárgyi feltételek megteremtése érdekében vállalták és teljesítették a feladatokat, mintsem saját közösségi céljaikkal, igényeikkel azonosították volna őket."²¹

Öt év telt el 1972 után, amikor az Állami Ifjúsági Bizottság (az OIOT utódja) új irányelveket ad ki.²² Nézzük meg, mi változott?

1. Továbbra is jogi személyhez kötik a klub létét.
2. Működési engedély kell!
3. Működési szabályzatot készíteni kell!
4. Kinevezett státusú maradt a klubvezető, sőt, már egyéni működési engedély megszerzésére is kötelezi.
5. A program jóváhagyási joga itt ugyan nem szerepel szószerinti megfogalmazásban, de "a művelődéspolitikai célok érvényre juttatásának biztosítása" nem tesz kétségessé a működtető szerv ezirányú jogait.

Az ÁIB irányelvei tehát nem hogy oldottak volna az adminisztratív kötelezéseken, még fokozta azzal, hogy a KISZ az eddigi véleményezési jog helyett egyetértési jogot kapott a klubélet alapvető kérdéseiben. Az már szinte természetes, hogy a klubok jogai mindkét irányelvben csak formálisak. De ez már a demokratizmus kérdésköre

Aggódó összegzés

Az 1966-os pályázattal tehát – sikerei ellenére – megtörtént az első lépés az egységesítés felé, az 1972-es év pedig meghozta az intézményesülés stabil, jogilag is biztosított végeredményét, melyen 1977 már csak súlyosbítani tudott. Úgy is lehetne ezt fogalmazni, hogy a mozgalom fejlődése eredményezett egy túlszabályozást, mely bizonyos idő után már teherként nehezedett a klubmozgalomra.

Mondhatnánk, hogy mindez a klubmozgalom "magánügye", s fontosságát illetően a sor végén jár. E szemlélet veszélye – s ezzel együtt az ifjúsági klub(közösség) rendkívüli fontossága – azonnal szembe tűnik, ha egyéni és társadalmi szempontból egyaránt mérlegre tesszük. Nézzük az elsőt.

Az egyén szocializációja egyre nagyobb időtartamot foglal magába. Ennek oka egyrészt az akceleráció, mely előrébb hozza a serdülőkor küszöbét – lásd a tizenévesek növekvő

arányát a klubban –, a korábbi biológiai érés azonban nincs szinkronban a társadalmi éréssel, s a köztük feszülő különbségek számos konfliktus forrásai. A másik ok a család szocializációs funkcióvesztésében keresendő. A család szerepének módosulását, az egyén társadalmivá válásában betöltött abszolút szerepének elvesztését nem tudja – nem akarja? – pótolni a mai iskolarendszer, melyben pedig 22–24, de legalábbis 17–18 éves koráig benne él a fiatal. Az iskola már szinte a kezdeteknél letesz nevelési, szocializációs lehetőségeiről – mert közismert feltételrendszere és ebből fakadó helyzete alapján le kell tennie –, s a középiskolába érve – ahol a személyiség fejlődése újabb kritikus korhoz ér – szinte szó sem esik mindezekről, legfeljebb formálisan.

Nincs olyan terep a fiatal számára, ahol "büntetlenül" élheti a társadalmi gyakorlat szokásokban, magatartásokban stb. megnyilvánuló rendszerét, amelyben dönthet, választhat és választhat, vagy ahogy egy klubtag fogalmazta – azt hiszem – örökérvényűen: "Kell, hogy fontos legyek valahol..." Erre lehet(ne) – nem kizárólagos, de – értékes forma a klub.

Nézzük most a társadalmi érdekek felől. A klubmozgalom átváltozása eléggé tipikus mai társadalmunkban, s különösen a közművelődésben. (Elég utalni a szabadművelődés korának sokszínű mozgalmaira és elsorvasztásukra.) Veszély forrásává mindez azért válhat, mert "a közművelődés demokratizmusának a mozgalmi jelleg a legfontosabb oldala, hiszen ezáltal építkezhet valóban alulról felfelé, ezáltal válhat a társadalmi élet szerves részévé."²³

Tágítsuk ki nézőpontunkat a közművelődésről az egész társadalomra, s a klubok lehetséges és szükséges szerepe máris jól látható. "Nemcsak gazdasági, de társadalmi életünk is súlyos hiánybetegségekben szenved. .. Közülük egyetlenegy emelek most ki: a közösséget, az életképes emberi közösségek krónikus hiányát. E hiányt ma Magyarországon milliók sínylik, de kárát látja társadalmunk fejlődésfolyamata is. Mert a tapasztalatok szerint embernek s társadalomnak egyaránt szüksége van közösségekre."²⁴

Mit hoz(zon) a jövő

A mozgalom intézményesülését jól érzékelték a már említett szolnoki és nyíregyházi klubos vitatáborok résztvevői. Pontosán megfogalmazódtak azok a javaslatok, amelyek alapján a mozgalom visszatérhetett volna eredeti lényegéhez. Az erősödő viták, vélemények végül felemás megoldást (?) hoztak: az ÁIB – megszűnése előtti utolsó "jótéteményeként" – hatályon kívül helyezte az 1977-es irányelveket. Ezzel tehát a klubmozgalom áttörte ugyan az adminisztratív gátakat, de a működését alapvetően befolyásoló társadalmi környezet és közvetlen feltételrendszer természetesen változatlan maradt.

Mint jeleztem is, szándékom csak a diagnosztizálás volt, ám kikerülhetetlen kérdés a "hogyan tovább?" A megoldásokat – ha egyáltalán szabad ilyen operatív fogalommal élni – latolgatva, két dologtól óvakodnunk kell.

Az egyik – amelyet látszólag írásom is sugall –, hogy a problémát leszűkítve, kreáljunk egy új irányelvet, ami ugyan másképp, de mégiscsak szabályozni fogja a mozgalmat. A másik ebből fakad: ne ragadjuk ki a klubmozgalmat valamiféle ifjúságpolitikai vagy szakmai-módszertani megfontolás alapján sem az egész közművelődés áramköréből, sem a társadalmi változások rendszeréből.

Csak e szerves egységben gondolkodva lehet előre lépni, de ennek sem egy útja van. A lényeg a vezérszavak – *autonómia, közösségiség, demokrácia* – tiszteletben tartása. S hogy mindezt milyen formában – egyesület, klub vagy más –, azt hiszem másodlagos.

Jegyzetek:

1. Baumann, Zygmunt: Általános szociológia. Kossuth Kiadó, Bp., 1967
2. Vitányi Iván: Vitairat a mai magyar művelődésről. Gondolat, Bp., 1983, 29–30. o.
3. Köpf Lászlóné: Az ifjúsági klubmozgalomért. Népművelés, 1984/9. 3. o.
4. Kormos Sándor: A művelődés intézményei és szervezetei. (Közművelődési ismeretek 3.) NPI, 1983, 10. o.
5. Diósi Pál (szerk.): Klub volt, klub nem volt. (Klubvezetők kiskönyvtára 26.) Múzsák Közművelődési Kiadó, é. n., 5. o.
6. Szász János: Huszonnyolc ifjúsági klub szociológiai vizsgálatának főbb tapasztalatai. In: Két tanulmány az ifjúsági klubmozgalomról. Népművelési Intézet, 1977, 11. o.
7. Földiák András: A klubmozgalom útjai, lehetőségei. In: i. m. 121–122. o.
8. Hidy Péter: Az ifjúsági klub. (Módszertani útmutató) Ifjúsági lapkiadó Vállalat, 1974, 9. o.
9. Köpf Lászlóné: Lényeges változások előtt. Klubélet, [1984] 11. sz. 12. o. [Kiadja a Csongrád Megyei Tanács Művelődési Központja]
10. Albert József: Ifjúsági klubok Veszprém megyében. Veszprém Megyei Tanács VB Művelődési osztálya, 1978, 22. o.
11. Diósi Pál: Vélemények az ifjúsági klubokról. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, 1980, 19. o.
12. Hidy Péter i. m. 18. o.
13. Csepeli György: A szociálpszichológia vázlatja. NPI, é. n., 155. o.
14. Andrassy Mária – Vitányi Iván: Ifjúság és kultúra. Kossuth Kiadó, 1979, 88. o.
15. Az ifjúsági klubok irányelvei (OIOT). Ifjúságpolitikai Értesítő, 1972/5–6.
16. Hidy Péter i. m. 23. o.
17. Diósi Pál (szerk.) i. m. 5. o.
18. Diósi Pál: A formális és informális szervezet vizsgálata egy ifjúsági klubban. Ifjúsági lapkiadó Vállalat, 1976, 69. o.
19. Hidy Péter i. m. 10. o.
20. Köpf Lászlóné: Az ifjúsági klubmozgalomért i. m.
21. Az Állami Ifjúsági Bizottság 4/1977. ÁIB. sz. irányelvei az ifjúsági klubok működéséről. Ifjúságpolitikai Közlöny, 1977/7. 52–53. o.
22. Vitányi Iván i. m. 243. o.
23. Hankiss Elemér: Diagnózisok. Magvető Kiadó, Bp., 1982. 63. o.
24. Ifjúságpolitikai Közlöny, 1986/1.

(Klubélet, 19–20. [1986/3–4.] sz.)